

Ankara'da Bir Grup Lise Öğrencisinin Sigara Paketleri Üzerindeki Resimli Uyarılar Hakkındaki Görüşleri

Opinions of a Group of High School Students in Ankara on Pictorial Warnings on Cigarette Packages

Nazmi Bilir, Bekir Kaplan, Burcu Küçük Biçer, Erhan Ararat, Meriç Akyol, Aysenur Arslan, Hasan Fatih Yüksek
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Özet
Abstract

AMAÇ: Bu çalışmada Ankara'da bir grup lise öğrencilerinin sigara paketleri üzerindeki resimli uyarılarla konusundaki görüşleri öğrenilmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER: Ankara'da bir lisenin dokuzuncu, onuncu ve onbirinci sınıflarında okuyan öğrenciler olmak üzere toplam 294 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Öğrencilere sigara paketleri üzerindeki 14 resim teker teker gösterilmiş ve öğrencilerden resimlerle ilgili olarak sigarayı bırakma konusunda "etkili değil", "etkili olabilir" veya "çok etkili" şeklinde işaretlemeleri istenmiştir.

BULGULAR: Öğrenciler genel olarak resimleri etkili olarak değerlendirmemişlerdir. Öğrencilerin %33-81'i değişik resimleri "etkili değil" olarak değerlendirirken, %2,4-37,4'ü de "çok etkili" değerlendirmişlerdir. Sigarayı bırakma konusunda "etkisiz" olarak en fazla belirtilen resimler "sigarayı bırakmak için doktorunuzdan ve size en yakın sağlık merkezinden yardım isteyin" ve "sağlık kuruluşları sigarayı bırakmada size yardımcı olabilir" resimleri seçilmiştir. Öğrenciler tarafından "çok etkili" olarak belirtilen resimler ise "sigara içmek kan akışını yavaşlatır ve cinsel iktidarsızlığa neden olur" (%37,4), "hamile iken sigara içmek bebeğe zarar verir" (%26,2) ve "sigara içmek ölümcül akciğer kanserine neden olur" (%24,8) resimleri olmuştur. Erkek öğrenciler iktidarsızlık konulu resmi, kız öğrenciler ise bebeğe zarar konusuna işaret eden resmi çoğunlukla seçmişlerdir.

SONUÇ: Mevcut resimli uyarılar öğrenciler tarafından genel olarak "etkili değil" şeklinde değerlendirilmiştir ve bu resimlerin daha etkili resimlerle değiştirilmesi gerekmektedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Resimli uyarılar, sağlık uyarıları, lise öğrencileri, sigara bırakma

OBJECTIVE: This study explored the opinions of a group of high school students in Ankara on the pictorial warnings on cigarette packages.

MATERIAL AND METHODS: A total of 294 students studying ninth, tenth and eleventh classes of a high school in Ankara were included. The students were shown 14 different warnings, and asked to record whether they considered each to be 'not effective', 'could be effective' or 'highly effective' in encouraging people to quit smoking.

RESULTS: In general, the pictorial warnings did not prove to be very effective. They were deemed 'not effective' by 33-81% of students, whereas only 2.4-37.4% marked the various warnings as 'highly effective'. The two pictures marked as least effective included "get help to stop smoking" and "your doctor or your pharmacist can help you stop smoking". The figures judged as highly effective included the picture on impotence (37.4%), "smoking when pregnant harms your baby" (26.2%) and "smoking causes fatal lung cancer" (24.8%). Male students considered the warning about impotence to be more effective than females, and conversely, female students considered the warning about pregnancy to be more effective than males.

CONCLUSION: The deterrents on cigarette packages were judged by students to be generally ineffective, highlighting the need for their replacement with more effective warnings.

KEY WORDS: Pictorial warnings, health warnings, students, quitting smoking

Geliş Tarihi/Received: 21.09.2011 **Kabul Tarihi/Accepted:** 31.07.2012 **Çevrimiçi Yayın Tarihi/Available Online Date:** 17.04.2013

GİRİŞ

Tütün kullanımının zararlı etkileri yarım yüzyılı aşkın zamandan beri bilinmektedir ve 50 yıla yakın zamandan beri de tütün kullanımını ve bu nedenle olan sağlık sorunlarını azaltmak amacı ile çaba gösterilmektedir. Tütün kontrolü amacı ile çeşitli ülkelerde yapılan uygulamalar Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Genel Kurulu tarafından 2003 yılında kabul edilen Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi (TKÇS) ile uluslararası boyuta taşınmıştır. Bu sözleşme bir yandan tütün ürünleri arzını azaltıcı önlemlere işaret ederken bir yandan da tütün ürünlerine olan talebin azaltılması amacı ile yapılması gereken uygulamaları tanımlamaktadır. Çerçeve sözleşmenin kabul edilmesinden 5 yıl sonra DSÖ tütün kontrolü bakımından etkili olduğu bilimsel olarak kanıtlanmış olan stratejilerin yer aldığı MPOWER paketini açıklamıştır. Bu pakette sigara dumanından pasif etkilenimin önlenmesi, sigara içenlere bırakma desteği sağlanması, tütün ürünleri vergilerinin artırılması, tütün ürünlerinin reklam ve tanıtımının yasaklanması ile ilgili kuralların kararlılıkla uygulanması, tütün ürünleri kullanımının zararları konusunda toplumun eğitilmesi ve uyarılması şeklindeki temel uygulamalar ve tütün kontrolü

Yazışma Adresi / Address for Correspondence: Nazmi Bilir, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye Tel: +90 312 305 15 90 E-posta: nbilir@hacettepe.edu.tr

©Telif Hakkı 2013 Türk Toraks Derneği - Makale metnine www.toraks.dergisi.org web sayfasından ulaşılabilir.

©Copyright 2013 by Turkish Thoracic Society - Available online at www.toraks.dergisi.org

çalışmalarının sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi şeklindeki ilkeler yer almaktadır. Tütün ürünleri kullanımının zararları konusunda toplumun eğitilmesi amacı ile çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Bu uygulamalardan maliyet-etkililik açısından en etkili uygulamalardan birisi sigara paketleri üzerine uyarı mesajları yazılmasıdır. Zira günde bir paket sigara içen bir kişi yılda 7000 kezden fazla sigara paketini eline almak ve paketi görmek durumundadır. Kişi sigara paketleri üzerine basılacak bir mesajı da göreceği için, bu yolla kişiye eğitici bilgiler ulaştırılabilir. Önceleri paketler üzerine yazılı uyarılar basılmış, bir süre sonra resimli uyarıların daha etkili olacağı görüşü ile tütün ürünleri paketleri üzerine bu ürünleri kullanmanın zararlarına işaret eden resimler konmaya başlanmıştır.

Sigara paketleri üzerine uyarıcı-eğitici mesaj yazılması ilk kez 1965 yılında ABD’de başlamıştır. ABD’de halk sağlığı kurumu olan Surgeon General’in 1964 yılındaki raporunda ilk kez sigara içmenin sağlığa zararlı olabileceği ifadesinin yer almasından sonra 1965 yılında sigara paketleri üzerine “Surgeon General warning” olarak sigara içmenin sağlığa zararlı olabileceği ifadesi yazılmıştır. Daha sonra Kanada’da sigara paketleri üzerine uyarı mesajları yazılmaya başlanmış, ancak okuma bilmeyenlerin de bu mesajlardan etkilenmesini sağlayabilmek bakımından yazıya ek olarak sigara içmenin zararlarına işaret eden resimlerin de basılması uygulaması başlatılmıştır. İlk kez 2001 yılında Kanada’da resimlerin basılmasından sonra çeşitli ülkeler de sigara paketleri üzerine yazılı mesajlara ek olarak resimleri de basmaya başlamışlardır [1]. Sonraki çalışmalar sigara paketleri üzerine yazılı ve resimli uyarı mesajlarının basılmasının sigara içenlerin sigara içmeyi terketmeleri bakımından etkili olduğunu ortaya koymuştur [2,3].

Türkiye’de 1996 yılında çıkarılmış olan Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun (No. 4207) uyarınca tütün ürünleri paketleri üzerine “Yasal Uyarı: Sağlığa Zararlıdır” ifadesi basılmıştır. Daha sonra 2005 yılında (Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurulu (TAPDK) tarafından daha etkili olacak şekilde çeşitli sağlık sorunlarına işaret eden 14 değişik uyarı mesajları basılması sağlanmıştır [4]. Bu arada dünyanın çeşitli ülkelerinde tütün ürünleri paketleri üzerine resimli uyarıların basılması uygulaması başlamış, bu paralelde yine TAPDK kararı ile Türkiye’de de 2010 yılı Mayıs ayından itibaren tütün ürünleri paketlerinin ön yüzüne, yüzeyin %65’ini kapsayacak şekilde 14 değişik resim basılmaya başlanmıştır. Paketler üzerine basılan resimler Avrupa Birliği tarafından geliştirilen arşivde yer alan resimler arasından seçilmiştir. Paketler üzerine resimlerin basılmasından önce Ankara’da bir grup lise öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerin iktidarsızlığa işaret eden resmi, hamilelik sırasında sigara içilmesinin tehlikesine işaret eden resmi ve bebek ve çocukların sigara dumanından etkilenmesine işaret eden resmi diğer resimlere göre daha etkili olarak değerlendirdikleri bulunmuştur [5]. Aynı konuda yetişkinler üzerinde yapılan bir başka çalışmada da Ankara’da bir grup erkek işçi çalışma kapsamına alınmış, işçiler de öğrenciler gibi aynı resimlerin daha etkili olduğu görüşünü bildirmişlerdir [6]. İki grupta da sigarayı bırakma konusunda sağlık kuruluşlarından destek alınabileceğine işaret eden resimler en etkisiz olarak değerlendirilmiştir.

Türkiye’de tütün ürünleri paketleri üzerinde resimli uyarılar (bu çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla) bir yılı aşkın süreden

beri yürürlüktedir. Paketler üzerindeki resimlerin kişiler tarafından farkedilme durumu ile resimlerin ne kadar etkili olarak algılandığı konusunu incelemek amacı ile bu çalışma planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışma Ankara’da bir lisede yapılmıştır. Lisenin 9-10 ve 11. sınıflarından öğrenim gören toplam 294 öğrencinin katıldığı tanımlayıcı bir çalışmadır. Öğrencilerin bazı sosyodemografik özellikleri ile kendisinin ve aile bireylerinin sigara içme davranışı ve sigara paketleri üzerindeki resimli uyarılar konusundaki düşünceleri öğrenilmiştir. Salonda toplanan öğrencilere paketler üzerindeki resimli uyarılar tek tek slayt olarak gösterilmiş ve öğrencilerin resimlerle ilgili düşüncelerini “etkili değil”, “etkili olabilir” ve “çok etkili” seçeneklerinden birisini işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir. Etkileşimi önlemek bakımından öğrenciler salonda dağınık ve birbirlerinden ayrı yerleştirilmiştir. Veri toplama, üniversiteden bir araştırma görevlisinin (BK) gözetiminde Halk Sağlığı Anabilim Dalı internleri tarafından 2011 yılı Haziran ayında yapılmıştır. Araştırma ile ilgili ön deneme Ankara’da bir başka lisenin öğrencilerinde yapılmış, araştırma ile ilgili olarak ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve okul yönetiminden yazılı izin alınmıştır. Araştırmada öğrencilerin isim bilgisi alınmamıştır.

İstatistiksel Analiz

Toplanan bilgiler bilgisayar ortamına aktarılmış ve analizler için SPSS 15,0 programı kullanılmıştır. İstatistik test olarak gereken yerlerde Ki kare testi uygulanmış ve p değerinin 0,05’ten küçük olduğu değerler anlamlı kabul edilmiştir. Katılım gönüllülük esasına dayalı olmuş, bu nedenle okuldaki öğrencilerin hepsi çalışmaya katılmamıştır. Veri toplama tamamlandıktan sonra öğrencilere slayt eşliğinde bilgilendirme yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya 120 erkek ve 174 kız olmak üzere toplam olarak 294 öğrenci katılmıştır. Katılım dokuzuncu ve onbirinci sınıflarda %95,3 (143/150) ve % 71,7(99/138) olurken onuncu sınıfların katılımı %44,0 (52/117) olmuştur. Erkek öğrencilerden 9 (%7,5) ve kız öğrencilerden 15 (%8,6) tanesi hergün veya ara sıra sigara içtiğini belirtmiştir. Erkek öğrencilerin %60,8’i ve kız öğrencilerin %79,3’ü sigarayı hiç denememiştir. Öğrencilerin annelerinin %22,1’i babalarının ise %43,5’i sigara kullanmaktadır. Katılımcıların 164’ünün (%55,8) evlerinde sigara içen en az bir kişi olduğu öğrenilmiştir.

Sigara paketleri üzerindeki resimli uyarıların katılımcılar tarafından görülme sıklıkları değişmektedir. En fazla görülmüş olan resimler sırası ile 3 (%87,7), 9 (%87,4) ve 1 (%65,9) numaralı resimler olmuştur. En az görülen resimler ise 2 (%36,3), 5 (%37,4), 8 (%37,0) ve 12 (%37,7) numaralı resimlerdir. Evde sigara içen kişinin var oluşuna göre de resimlerin görülme sıklıkları farketmektedir. Bütün resimler için görülme oranı evde sigara içen varlığında daha yüksektir ve 14 resimin 9 tanesinde istatistik olarak da anlamlı düzeyde farklılık vardır (Tablo 1).

Sigara paketleri üzerindeki resimlerin “çok etkili” olarak değerlendirilme oranları genel olarak düşüktür. Çalışmaya katılan lise öğrencilerinin üçte birinden fazlası (%32,7-80,6) resimleri “etkisi yok” olarak değerlendirmişlerdir. Etkisi yok

Tablo 1. Araştırma kapsamındaki öğrenciler arasında evde sigara içilme durumuna göre resimli uyarıları görenlerin dağılımı, yüzde dağılım, Ankara, 2011*

Evde sigara içen varlığı	1**	2	3**	4	5	6**	7**	8**	9**	10**	11**	12	13	14**
Var	73,8	36,0	91,5	53,7	40,9	53,0	59,1	42,1	91,5	61,6	47,6	37,8	50,6	61,6
Yok	56,2	36,9	83,1	50,8	33,1	39,2	46,2	30,8	82,3	46,9	35,4	37,7	52,3	41,3
Toplam	65,9	36,3	87,7	52,4	37,4	46,9	53,4	37,0	87,4	55,1	42,1	37,7	51,3	52,7

*Resimli uyarılar için Ek-1'deki çizelgeye bakınız

**p<0,05

olarak değerlendirilen resimlerin başında “*Sigarayı bırakmak için doktorunuzdan ve size en yakın sağlık ocağınızdan yardım isteyin*” ifadesi için belirlenen ve birbirine uzanan iki el şeklindeki resim olmuştur. Bu resim için öğrencilerin %80,6’sı “etkili değildir” ifadesini belirtmiş, ancak %2,4'lük bir grup “çok etkili” olduğunu ifade etmiştir. Etkisi yok olarak belirtilen diğer resimler “*Sağlık kuruluşları sigarayı bırakmada size yardımcı olabilir*” (%71,8) ve “*sigarayı bırakmak ölümcül kalp ve akciğer hastalıkları riskini azaltır*” (%62,6) ifadelerinin resimleri olmuştur. Çok etkili olarak değerlendirmenin en yüksek olduğu resimler 3 (%24,8), 4 (%26,2) ve 9 (%37,4) numaralı resimlerdir (Tablo 2). Öğrencilerin en fazla oranda “çok etkili” olarak işaret ettikleri resim “*Sigara içmek kan akışını yavaşlatır ve cinsel iktidarsızlığa neden olur*” ifadesi için seçilen yataktaki çitfin resmi olmuştur (%37,4). Öğrencilerin çok etkili olarak değerlendirdiği diğer resimler arasında “*hamile iken sigara içmek bebeğe zarar verir*” (%26,2) ve “*sigara içmek ölümcül akciğer kanserine neden olur*” (%24,3) ifadelerinin resimleri olmuştur. Cinsel iktidarsızlığa işaret eden resim daha çok erkek öğrenciler, gebelikte sigara içilmesinin bebeğe olumsuz etkisine işaret eden resim ise kız öğrenciler tarafından tercih edilmiştir. Erkek öğrencilerin yarısından çoğu, kızların ise dörtte biri iktidarsızlığa işaret eden resmi etkili olarak değerlendirmiştir. Öğrencilerin resimleri çok etkili veya etkisiz olarak değerlendirmelerinde, resmi önceden görmüş olmak etkili olmamıştır (Şekil 1-3).

TARTIŞMA

Tütün ürünleri paketleri üzerine uyarı mesajlarının yazılması maliyet etkili bir yaklaşımdır. Bu konuya Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi ve MPOWER paketinde de önemle işaret edilmektedir [7,8]. Sigara içenler hergün çok defa paketi eline aldığı anda bu mesajları görmek durumundadır. Sigara içmeyen kişiler de paketler üzerindeki mesajları görmektedirler. Önceleri sadece yazılı olarak basılan mesajların daha etkili olması bakımından yazılı uyarıların yanı sıra sigaranın neden olduğu önemli sorunlara işaret eden resimler basılmaya başlandı. Bu şekilde hem uyarı daha etkili hale gelmekteydi, hem de okuma bilmeyen kişilerin de konuyu anlaması ve etkileneceği söz konusu oluyordu. Sigara paketleri üzerine resimli uyarı mesajları ilk olarak 2001 yılında Kanada’da başladı. Sonraki yıllarda giderek artan sayıda ülkede paketler üzerine resimler basılmaya başlandı.

Türkiye’de 1988 yılından bu yana sigara paketleri üzerine yazılı uyarı mesajları basılmaktaydı. Önceleri çok etkili olmayan tek tipte mesaj basılmaktayken uluslararası gelişmelerin etkisi ile 2005 yılında TAPDK 14’tür yazılı uyarı mesajlarının basılmasına karar verdi. Daha sonra resimli uyarıların basılması çalışmaları başladı ve tütün endüstrisinin engelleme çabaları nedeniyle gecikmeler yaşandıktan sonra 2010 yılı Mayıs ayından itibaren resimli uyarıların basılmasına

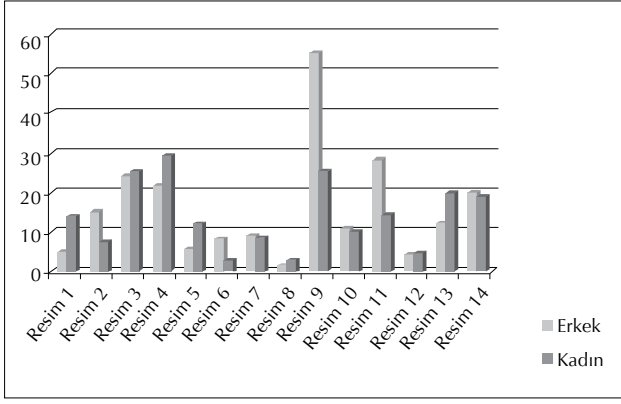
Tablo 2. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin resimli uyarıların etkililiği konusundaki görüşleri, yüzde dağılım, Ankara, 2011 (n=294)

Resimler (No)*	Etkili değildir	Etkili olabilir	Çok etkilidir
1	43,9	45,9	10,2
2	50,7	38,8	10,5
3	35,7	39,5	24,8
4	37,8	36,1	26,2
5	56,8	33,7	9,5
6	62,6	32,3	5,1
7	56,1	35,0	8,9
8	80,6	17,0	2,4
9	32,7	29,9	37,4
10	57,8	32,0	10,2
11	49,7	30,3	20,1
12	71,8	23,8	4,4
13	46,9	36,4	16,7
14	41,8	38,8	19,4

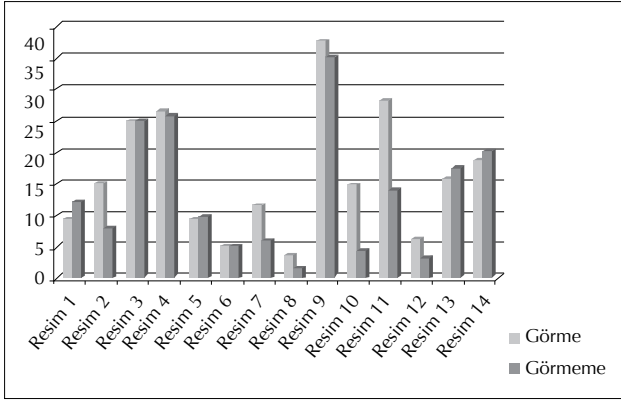
*Resimli uyarılar için Ek-1'deki çizelgeye bakınız

başlandı. Paketler üzerine basılan resimlerin seçilmesinde esas olarak Avrupa Birliği tarafından geliştirilen resimler kullanıldı. Önce tütün kontrolü konusunda çalışmaları olan uzmanlar grubu tarafından bazı resimler seçildi. TAPDK Kurulu seçilen resimlerde bazı değişiklikler yaparak son kararı verdi ve resimlerin basılmasına başlandı. Resimli uyarıların basılmasından önceki dönemde 2008 yılında yapılan Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (GATS; Global Adult Tobacco Survey) sonuçlarına göre Türkiye’de sigara içen yetişkinlerin %95,1’i sigara paketleri üzerindeki uyarı mesajlarını farkettiğini, %46,5’i de bu mesajların etkisi ile sigarayı bırakmayı düşündüğünü belirtmiştir [9]. Türkiye’nin da aralarında olduğu 14 ülkede yapılan çalışmaların sonuçlarına göre resimli uyarıların, özellikle de geniş alanı kaplayan ve ürütücü olan resimlerin sigara içmekten vazgeçme konusunda daha etkili olduğu ortaya konmuştur [3].

Türkiye’de sigara paketleri üzerine resimli uyarıların basılması konusunda çalışmalar sürerken 2009 yılında hem gençler hem de yetişkinlerin hangi resimleri etkili bulduğunu ortaya koymak amacı ile iki çalışma yürütüldü. Bu çalışmalarda hem gençler hem de yetişkinler yazı ile ifade edilen uyarıların etkisiz bulmuşlar, buna karşılık ciddi hastalıklara işaret eden resimlerin daha etkili olacağı şeklinde görüş bildirmişlerdir [5,6].

Şekil 1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre resimli uyarıları “çok etkili” olarak değerlendirmeleri (Ankara, 2011)

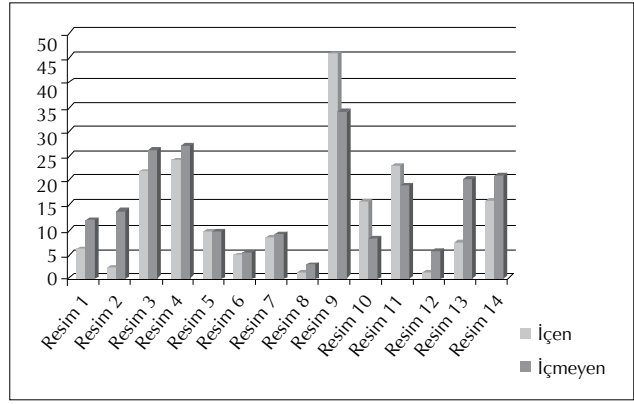

Şekil 3. Öğrencilerin resimli uyarıları daha önce görme durumlarına göre resimli uyarıları “çok etkili” olarak değerlendirmeleri (Ankara, 2011)

Bu çalışmada özellikle erkek öğrenciler sigara kullanımının cinsellikle ilgili etkisini etkili bulduklarını belirtmişlerdir. Kamuoyunda ve basın organlarında oldukça fazla eleştiri almasına karşın bu resmin gençler tarafından önemseniyor olması dikkat çekicidir. Bu bulgu cinsel iktidarsızlık konusunun erkekler tarafından önemseniyor olduğu anlamına gelmektedir. Kız öğrencilerin ise gebelikte sigara içilmesinin bebek açısından önemine işaret etmeleri kızlardaki anelik içgüdüleri nedeniyle beklendiği bir değerlendirme olabilir. Öte yandan hem erkek hem de kız öğrenciler tarafından çok etkili olarak belirtilen bir resim de akciğer kanserine işaret eden resim olmuştur. Akciğer kanseri toplum tarafından bilinen ve yüksek öldürücü özelliği nedeniyle de korkulan bir hastalıktır. Bu nedenle etkili olarak değerlendiriliyor olması doğaldır.

Öğrenciler tarafından en yüksek oranda “etkili değil” olarak belirtilen resimler sigarayı bırakmak için sağlık kuruluşlarından destek alınabileceği konusundaki uyarılar olmuştur. Bu uyarılarda resim yoktur, paketlerin üzerinde sadece yazılı ifadeler yer almaktadır. Resim olmaması ilgi çekici bulunmamıştır. Ayrıca (çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla) sigara bırakma hizmetlerinin yaygın olarak sunuluyor olmaması bu değerlendirmede etkili olabilir. Sigara bırakma danışma hattının yürürlüğe girmesinden bu yana bir yıla yakın zaman geçmiş olmasına karşın öğrencilerin bu konuyu etkili bir mesaj olarak görmemeleri, öğrenciler arasında sigara kullanımının düşük olmasından dolayı da olabilir.

“Sigarayı bırakmak ölümcül kalp ve akciğer hastalıkları riskini azaltır” ifadesinin resmi de grubun üçte ikisi (%62,6)

Şekil 2. Öğrencilerin sigara içme durumlarına göre resimli uyarıları “çok etkili” olarak değerlendirmeleri (Ankara, 2011)

tarafından “etkili değil” olarak değerlendirilmiştir. Gerçekte bu ifade için paketlere basılmış olan resim ile sigaranın zararına işaret eden mesaj arasında ilişki kurmak güçtür, çünkü resimde egzersiz yapan bir kişi görüntüsü vardır.

Bunlar dışında kalan 8 resimde de etkili olarak değerlendirilme yüzdeleri çok düşüktür ve yüzde 9 ile yüzde 20 arasında değişmektedir. Bu yüzdeler sigara içmeyen ve evinde sigara içilmeyen öğrenciler arasında daha fazladır. Bu durum sigara içen ve evinde sigara içilen öğrencilerin sigaranın zararları konusundaki uyarıları önemsemedikleri şeklinde değerlendirilebilir. Ancak mevcut resimlerin etkili bulunma yüzdeleri genel olarak düşüktür. Oysa çeşitli çalışmalarda sigara paketleri üzerine dikkatleri çeken resimlerin basılmasının sigara içenleri etkileme bakımından ucuz ve maliyet-etkili olduğu ortaya konmuştur [1,2].

Türkiye’de sigara paketleri üzerindeki yazılı uyarı mesajlarının resimli uyarılarla desteklenmesi önemli bir gelişmedir. Bununla birlikte mevcut resimler lise öğrencileri tarafından yeterince etkili bulunmamıştır. Sigara içenleri vazgeçirmek bakımından paketler üzerinde daha geniş alanı kapsayan, daha ciddi sağlık sorunlarına işaret eden çarpıcı hatta ürkütücü resimlerin basılması gerekmektedir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Hakem değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları

Fikir - N.B., B.K.; Tasarım - N.B., B.K., B.K.B.; Denetleme - N.B.; Kaynaklar - E.A., M.A., A.A., H.F.Y.; Malzemeler - B.K.; Veri toplanması ve/veya işlemesi - E.A., M.A., A.A., H.F.Y.; Analiz ve/veya yorum - N.B., B.K., B.K.B.; Literatür taraması - E.A., M.A., A.A., H.F.Y.; Yazı yazar - N.B., B.K., B.K.B.; Eleştirel inceleme - N.B., B.K., B.K.B.; Diğer - E.A., M.A., A.A., H.F.Y.

Conflict of Interest

No conflict of interest was declared by the authors.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions

Conception - N.B., B.K.; Design - N.B., B.K., B.K.B.; Supervision - N.B.; Fundings - E.A., M.A., A.A., H.F.Y.; Materials - B.K.; Data Collection and/or Processing - E.A., M.A., A.A., H.F.Y.;

Analysis and/or Interpretation - N.B., B.K., B.K.B.; Literature Review - E.A., M.A., A.A., H.F.Y.; Writer - N.B., B.K., B.K.B.; Critical Review - N.B., B.K., B.K.B.; Other - E.A., M.A., A.A., H.F.Y.

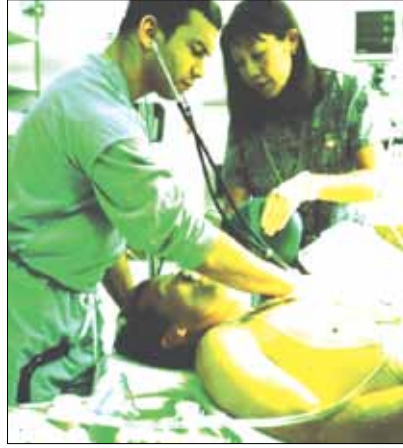
KAYNAKLAR

1. Hammond D, Fong GT, Borland R, et al. Communicating risk to smokers: the impact of health warnings on cigarette packages. *Am J Prev Med* 2007;32:202-9. [\[CrossRef\]](#)
2. Borland R, Yong H, Wilson N, et al. How reactions to cigarette packet health warnings influence quitting: findings from the ITC four-country survey. *Addiction* 2009;104:669-75. [\[CrossRef\]](#)
3. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Cigarette package health warnings and interest in quitting smoking --- 14 countries, 2008--2010. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep* 2011;60:645-51.
4. Tobacco and Alcoholic Beverages Market Regulatory Authority (TAPDK), www.tapdk.gov.tr.
5. Bayrak B, Bilir N, Yardım M, et al. Opinions of a group of High school students about the possible impact of combined warnings to be depicted on the cigarette packages. *Turkish Thoracic Journal* 2010;11:1-9.
6. Bilir N, Tanburoğlu A, Taşkın Ö, et al. Knowledge and attitudes of smoking and non-smoking adult males on written and picture warnings on cigarette packages. *Bulletin of Community Medicine* 2008;27:18-28.
7. WHO Framework Convention on Tobacco Control, World Health Organization 2003, Geneva.
8. WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, The MPOWER Package, WHO, Geneva, 2008.
9. Global Adult Tobacco Survey, 2008, Turkey Report, Ministry of Health Publication, No 803, Ankara, 2010.

Ek 1

Resimli Uyarı 1. Sigara içenler genç yaşta ölür

Resimli Uyarı 2. Sigara içmek damarları tıkar, kalp krizi ve felçlere neden olur

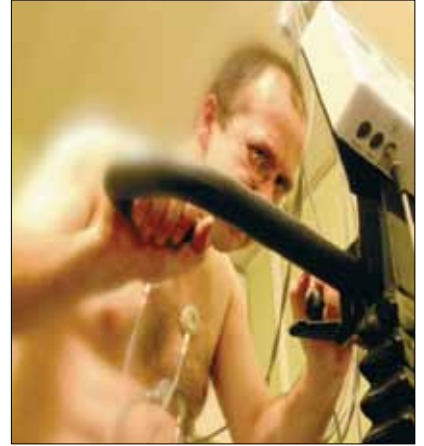
Resimli Uyarı 3. Sigara içmek ölümcül akciğer kanserine neden olur

Resimli Uyarı 4. Hamile iken sigara içmek bebeğe zarar verir

Resimli Uyarı 5. Çocukları koruyun: dumanınızı onlara solutmayın

Resimli Uyarı 6. Sigarayı bırakmak ölümcül kalp ve akciğer hastalıkları riskini azaltır

Resimli Uyarı 7. Sigara içmek ağırlı ve yavaş bir ölüme neden olabilir

Resimli Uyarı 8. Sigarayı bırakmak için doktorunuzdan ve en yakın sağlık ocağından yardım isteyin

Resimli Uyarı 9. Sigara içmek kan akışını yavaşlatır ve cinsel iktidarsızlığa neden olur

Resimli Uyarı 10. Sigara içmek cildin erken yaşlanmasına neden olur

Resimli Uyarı 11. Sigara içmek spermelere zarar vererek doğurganlığı azaltır

Resimli Uyarı 12. Sağlık kuruluşları sigarayı bırakmada size yardımcı olabilir

Resimli Uyarı 13. Sigara içmek yüksek derecede bağımlılık yapar, başlamayın

Resimli Uyarı 14. Sigara dumanında benzen nitrozamin, formaldehit ve hidrojen siyanid gibi kanser yapıcı maddeler bulunur